

KERESZTES SZENT JÁNOS

Szerelem élő lángja

(A lélek az Istennel való teljes egyesülésekor így énekel)

**Szerelem élő lángja,
lelkem legközepében
milyen vigyázva, mily szelíden sebzél!
Nem fáj sebed marása,
fejezd be hát egészen,
találkozásunk hártáját szakítsd el!**

Érzi a lélek, hogy Istennel egyesülve merő lángolás már, ínye dicsőségében és szerelemben fürdik, lényege legmélyéig megindul akár a dicsőség folyói és gyönyörrel eltelik. Ahogyan az Isten fia mondja, hogy amint az a benne hívő lelkekkel történni szokott „élő víznek folyamai ömlenek annak belsejéből.” (Jn 7,38) Úgy tetszik neki, hogy oly erővel válik Istenné maga is, általa oly mértékben birtokolva, erényei és adományai kincseivel oly mértékben elárasztva, hogy az örök boldogság közelébe ér, attól már csak egy vékony réteg választja el. Azt tapasztalja, hogy ahányszor a benne égő gyöngéd tűz fellángol, gyöngéd és erős dicsőséggel megdicsőíti. Valahányszor föllobog és áthatja ez a tűz, az örök életben részelteti és a halandó élet hártáját már-már elszakítja. Érzi, hogy igen kevés hiányzik ehhez, alig valami tartja vissza a lényegi megdicsőüléstől. Vágyakozva kérleli tehát a Lángot — mely maga a Szentlélek —, hogy ez édes találkozásban szakítsa el földi életét, vagyis részeltesse ezentúl véglegesen abban, amiben találkozásukkor minden esetben úgyis részeltetni akarja, azaz a teljes és tökéletes megdicsőítésben. Így szól tehát:

Szerelem élő lángja!

A *mily*, a *milyen*, az *ó** szócskák sűrű használatával a lélek érzelmeit, elragadtatását akarja kifejezni. Az *ó*, a *mily* gyöngéd és szeretetteljes hangsúlya ugyanis több dolgot árul el, mint amennyit maga a nyelv ki tud fejezni. Az *ó* szócska különösen alkalmas a vágy, az esengő kérés kifejezésére. A lélek mindkét értelemben használja e szavakat: mély vágyakozást fejez ki velük, eseng, hogy végre oldozza el a szerelem, a bilincset vegye le róla.

A *szerelem lángja* a Vőlegény, azaz a Szentlélek szelleme, mely már benne megjelent, édes szeretetté formálja át a lelket. Nem lassan emésztő tűz csak, lángokat vető lobogás is, ahányszor fellobog, dicsőségben fűroszti a lelket, az Istenben való élet ízének ízlelésével üdíti.

* A magyar fordításban a második szakaszban szerepel sűrűn az *ó* szócska.

Ha a lélek az isteni szerelemhez hasonlóan ebben a stádiumban, elmondhatjuk, hogy örökké izzik, akár a fahasáb, és cselekedetei szeretet tüzeből fölcsapó lángnyelvek, melyek annál hevesebbek minél nagyobb az egyesülésből fakadó tűz, és minél mélyebbre merül az akarat a Szentlélek lángjában.

Ilyen nyelven, ilyen szavakkal szól Isten a megtisztult, kitakarított lelkekkel; tüzes szavak ezek, ahogyan Dávid mondja: „Nagyon is tüzes a te beszéded” (Zsolt 118. 140).

A lélek ilyenkor annyira közel van Istenhez, hogy a szeretet lángnyelvévé alakul át, s e lángnyelven közli magát az Atya, a Fiú és a Szentlélek vele, nincs is mit csodálkoznunk tehát azon, hogy ilyenkor az az örök élet ízét érzi, bár természetesen nem egészében, mert az a földi élet állapotával nem fér össze. Élőnek nem azért nevezi a lélek a lángot, mert lobogása folyamatos, hanem azért, mert őt élteti és Istenben való szellemi és valóságos életet él általa. „Szívem és lelkem ujjongnak az élő Isten felé” ahogyan Dávid mondja (Zsolt 84,3). Ezzel nem azt akarja mondani, hogy Isten él, hiszen ezt mondani is felesleges volna, hanem azt, hogy lelke és érzékei elevenen részesülnek Istenből, mivel Istenné válnak benne. Az élő Isten megtapasztalása: Istenben való élet és örök boldogság. Dávid sem azt mondja, hogy Isten élő, hanem azt, hogy elevenen éli át Istent, ha nem is maradéktalanul, csak mint az örök élet látomását. Ebben a lángban Istent a lélek elevenen tapasztalja meg, ízét és édességét érzi és fölkiált:

Szerelem élő lángja

Milyen vigyázva, mily szelíden sebzél!

Azaz milyen gyöngéden érintesz forróságoddal. Ez a láng az isteni élet lángja ugyanis, az Istenben való élet gyöngédségével megsebzí a lelket: annyira, oly hevesen sebzí és indítja meg, hogy a szeretettől egészen megolvad. Beteljesedik rajta az Énekek Éneke menyasszonyának sorsa, aki egészen elérzékenyült és megindult a szerelemtől, és így szólt: „Lelkem megindult az ő beszédén.” (Én 5,6)

Hogyan mondhatjuk mégis, hogy megsebzí a lelket, hiszen nincs abban semmi sebzetlen, a szerelem tüzeiben sínylődik teljes egészében. Csodálatra méltó valóban, hogy sosem tétlen a szerelem, örök mozgásban lángja, hol ide, hol oda lobban. A szerelem feladata az, hogy szerelemre gyújtson és gyönyörűséget szeressen, mivel szüntelen lánggal lobog és sebez a gyöngéd szerelem édes lángjaival, a szerelem művészetét és játékait játssza vígan és fenségesen.

Így teljesedik be a lelken az, amit a Példabeszédek könyvében olvashattunk: „Mellette valék... és gyönyörűsége valék mindennap, játszva ólított minden időben. Játssza az ő földjének kerekiségén, és gyönyörűségemet lelve az emberek fiaiban.” (Péld 8,30-31). Gyönyörűségét abban leli, hogy az emberek fiainak átadja magát. E játszva ejtett sebek, a láng gyöngéd érintése nyomán keletkeznek, ezekkel érinti a szeretet soha nem nyugvó lángja egy-egy pillanatra a lelket, mély sebet ejtve, ahogy a szöveg mondja:

Lelkem legközepében.

Ünnepét a Szentlélek ugyanis a lélek állagában üli, mely fölött sem az érzékeknek, sem az ördögnek nincs hatalma. Az ünnep annál nagyobb, lényegibb és gyönyörűsebb, minél bensőségebben megy végbe a lélekben. Minél bensőségebb, annál tisztább; s minél nagyobb a tisztasága, annál inkább, annál gyakrabban és teljesebben nyílik meg Istennek. A lélek és a szellem egymásban nagy gyönyörűséget ízel, mivel mindent Isten visz végbe a lélekben, és annak

semmit sem kell már tennie. A lélek természetéből következik, hogy saját erejéből csak a test érzékeinek segítségével képes működni, de mostanra már megszabadult és messze került tőlük. Feladata az csupán, hogy elfogadja az Istentől kapottat, mert Isten az érzéke megkerülésével közvetlenül a lélekbe nyúl, azt mozgatja, igazgatja, és abban működik. Az ilyen léleknek cselekedetei már Istenéi — bár az övéi is egyben —, mert Isten általa végzi el amit akar, amivel maga is egyetért.

A lélek legközepében kifejezés azt sejteti, mintha más kevésbé központi részei is volnának a léleknek, és ezt meg kell magyaráznunk. Jegyezzük meg azonnal, hogy a léleknek, mivel szellemi, sem felső, sem alsó, sem mélyebb vagy kevésbé mély részei nincsenek. ez csak az anyagi testeknél fordul elő. Nincsenek kinti és benti megkülönböztethető részek, nincsen mélyen vagy kevésbé mélyen fekvő középpontja, nincsen egyiknek a másikánál világosabb része, mint a fizikai anyag esetében, hanem egészében vett egy, egészében sötétebb vagy világosabb, olyan akár a levegő.

A lélek középpontja Isten. Ha lényének minden képessége, cselekedeteinek és hajlamainak minden ereje által eljutott Hozzá, akkor az Istenben lévő utolsó és legmélyebb középpontra jutott.

Meg kell jegyeznünk, hogy a szeretet a lélek hajlandósága, az erő és erény, mely őt Istenhez viszi, a szeretet által egyesül Istennel. Minél mélyebb a lélek szerelme, annál inkább elmerül Istenben, annál inkább eggyé válik Vele. Minél erősebb a szeretet, annál inkább egyesít Istennel. Így kell értenünk az Isten Fiának szavait: „Az én Atyám házában sok lakóhely van” (Jn 14,2).

Így hát, amikor azt mondjuk, hogy a lelket a szerelem lángja a legközepében sebzí meg, úgy kell értenünk, hogy amennyire azt a lélek állaga, erényei és ereje csak bírja, annyira.

Nem fáj sebed marása

Mielőtt a szerelem isteni tüze a tökéletességig megtisztult, megtisztított lélekbe belehatolna és lényegével egylényegűvé válna, a láng, azaz a Szentlélek megperzseli a lelket, tökéletlenségeit, rossz szokásait lerontja és emészti. A lélekről írott elméletek ezt nevezik a *megtisztulás útjának*. Ennek az útnak a során a lélek sokat sínylődik, nagy kínokat áll ki (az érzékekre is átárad e kín). „A magasságból tüzet bocsátott csontjaimba és hatalmaskodik bennük” mondja Jeremiás (1,13).

Semmi nem fogható a lélek szenvedéseire ilyenkor, csaknem a tisztítóhely kínjaival vetekszik e kín. Jeremiás így beszél erről: „Én vagyok az az ember, aki nyomorúságot látott az ő haragjának vesseje miatt. Engem vezérelt és járatott sötétségben és nem világosságban. Bizony ellenem fordult, ellenem fordítja kezét minden nap. Megfonnyasztotta testemet és bőrömet, összeroncsolta csontjaimat. Erősséget épített ellenem és körülvettem méreggel és fáradsággal. Sötét helyekre ültetett engem, mint az örökre meghaltakat. Körülkerített, hogy ki ne mehessen, nehézzé tette láncomat. Sőt, ha kiáltok és segítségül hívom is, nem hallja meg imádságomat. Elkerítette az én utaimat terméskővel, ösvényeimet elforgatta.” (Siral 3,1-9).

A lélekben leülepedett, elrejtett, meg nem látott, nem érzett gyarlóságok és nyomorúságok az isteni tűz fényénél és melegénél láthatóvá, érzékelhetővé válnak. A fában rejlő nedvesség sem vehető észre, csak ha tűzre vetik és izzadni,

füstölni, végül fényleni kezd már; s a tökéletlen lélekkel e tűz ugyanezt cselekszi.

Nem minden lélek megtisztítása megy végbe ekkora erővel. Csak azoké, akiket az Úr az egyesülés legmagasabb fokára akar emelni. Tudnunk kell, hogy Isten a szeretetben történő egyesülés és átformálás útján akar a lélekbe hatolni, de előbb Ugyanó tisztítja meg isteni lángjának fényével és forróságával a lelket. Akár a tűz, mely mielőtt belehatolna a fába, utat készít benne, hogy belehatolhasson. Ami most bensőjében édesen égeti, kívülről perzselve kínozza azelőtt, az hogy *nem fáj sebed marása* ezt jelenti hát.

Fejezd be hát egészen

Boldogító látásoddal teljesítsd be a velem kötött lelki házasságodat! — kéri a lélek. Jóllehet a tökéletességnek erre a magas fokára eljutott lélek annál nyugodtabb és elégedettebb, minél inkább szeretetté válik maga is. Magának semmit nem tud és nem akar kívánni, csak Völegényére gondol, ahogyan ezt Szent Pál mondja (1Kor 13,5) „nem keresi a maga hasznát csak a Kedveséét, reményében élve szüntelen ürességet érez, mégis édes és gyönyörtelt epedéssel sóhajt „várván a fiúságot, a test megváltását” (Róm 8,23), ahol dicsősége betelik és éhsége megszűnik. Mert ezt az utóbbit, bármennyire magába fogadja is Isten, teljesen ki nem elégítheti, nem csitítja, csak akkor, ha dicsőségében az Úr előtte megjelenik (Zsolt 16,15). Ez az epekedés, ez a kérés már nem szenvedésből fakad, édes vágyteli epekedésből születik, hiszen a lélek kint már nem érezhet. A Szentlélek által a dicsőség előérzetében részeltetett lélek érti és érzi már, hogy gyöngéd és édes láng hívogatja, hogy belépjen ebbe a dicsőségbe. Erre a hívogatásra válaszolva felel; mondván: *Fejezd be hát egészen!* nem ismételi meg egyebet ezzel mint az evangélium két kérését: „Jöjjön el a te országod! Legyen meg a te akaratod!” (Mt 6,10). Ahhoz pedig, hogy ez megtörténhessen:

Találkozásunk hártáját szakítsd el!

— mondja. E hártya áll a megvalósulás útjában, ugyanis könnyű eljutni Istenhez, ha elhárulnak az akadályok, ha elszakad a hártya, mely megakadályozza a Vele való egyesülést. Háromszoros réteg áll a lélek útjába, s ezeknek el kell szakadniuk ahhoz, hogy végbemenjen az egyesülés, és tökéletesen birtokoljuk Istent. E három réteg: az időlegesség, mely magába foglal minden teremtményt; a természetszerintinek való alávetettség, mely a természetes működést és hajlamokat öleli magába; és végül az érzéki réteg, mely a lélek és a test összetartozását biztosítja, azaz az érzéki, állati létet. Szent Pál ez utóbbról a következőket mondja: „Mert tudjuk, hogy ha e mi földi sátorházunk elbomol, épületünk van Istentől, nem kézzel csinált, örökkévaló házunk a mennyben.” (2Kor 5,1).

A két előző hártjának már előbb el kellett szakadnia, mert csak így juthatott a lélek az Istennel való egyesülés közelségére. Ekkorra már a világ minden javáról le kellett mondania, azokat vissza kellett utasítania, természetes hajlamait, vágyait el kellett pusztítania, hogy lelkének természetes működése istenivé váljék. Az előbb említett lelki tisztuláskor a két réteg a láng kínzó forrósága közepette semmisült meg. Ennek köszönheti, hogy Istenhez ennyire közel kerülhetett, most már csak a harmadik réteg, az érzéki élet hártájának elpusztítása van hátra. Egyetlen hártjáról beszél itt, mert már csak az van hátra, s mivel ez annyira gyöngé, vékony, és az Istennel való egyesülés állapotában annyira

átszemlélt, hogy a lángnyelv nem vált ki belőle fájdalmat, mint a másik kettő esetében, hanem édes élvezetet. Ezért nevezi édesnek a találkozást, mert annál édesebb és élvezetesebb, minél hamarabb elszakítja az élet hártáját.

Az ilyen állapotba került lelkek természetes úton bekövetkező halála külsődleges mivoltát tekintve hasonlatos a többi ember halálához, okát és módját tekintve azonban a szeretet milyensége miatt egészen más. Sokan ugyanis betegség vagy előrehaladott életkorok miatt távoznak az élők sorából, ezeket a lelkeket viszont betegen vagy öregen is a szeretettel való találkozás türelmetlen vágya ragadja el, az szakítja el a réteget, viszi magával lelkük ékszerét. Lágy és édes az ilyen teremtmények halála, édesebb mint egésze életük során a lelki élet. A szeretet lelkesült vágyával, a találkozás édességében halnak meg. „Az Úr szeme előtt drága az ő kegyeseinek halála” (Zsolt 116,15) — mondja Dávid.

Három okból mond a lélek hártáját. Először is a szellem és a test közötti válaszfalként szolgál, másodszer ez az Isten és a lélek között von határt, és harmadszorra nem sűrű és átláthatatlan, a világosságot átengedi magán. Ebben az állapotban ez a válaszfal olyan gyöngye hártájának látszik, annyira átszemlélt, olyan finom, hogy az Istenség fénye áttetszik rajta. A túlvilági élet vonzása akkora, hogy a lélek hitványnak érzi a tőle elválasztó burkot, vékonynak a hártáját akár a pókháló vékonyságát, melyről Dávid is beszél, mondván, hogy esztendeink pókháló gyanánt tekinthetők (Zsolt 89,9).

Feltehetnénk a kérdést, miért azt kéri a lélek, hogy szakítsa el a hártáját, miért nem azt kéri, hogy vágja vagy tépje el? Az ilyen találkozás jellemzésére jobban illik az elszakítás kifejezés, először is ezért. Másodszer azért, mert az ilyen szeretet erőteljes, határozott, kérelhetetlen, inkább elszakít, mintsem elvág vagy eltép. Harmadszor a szerelem úgy kívánja, hogy hirtelen menjen végbe, rövid idő alatt, annál erősebb, nagyobb a szerelem minél hirtelenebb és szellemibb. Az összeszedett erő nagyobb, mint a szétszórt, mint az anyagba a forma, úgy hatol belé a szerelem, egyetlen szempillantás alatt. A cselekményt az előkészület így előlegezi. A szellem cselekménye egy pillanat alatt valósul meg a lélekben, azt Isten valósággal a lélekbe önti. A lélek hozzájárulása mindehhez a vágy, az egymást követő érzelmek általi felkészülés, sosem lehet belőle a szerelem, a szemlélődés tökéletes aktusa. A kellően felkészült lélekbe minden pillanatban beléhatol a szeretet és az, akár a szikra a kellően kiszáradt fában, minden érintésre fellobog.

Ezt akarja a szerelmes lélek, nem tűr késedelmet, nem várja ki élete végét, nem várja be míg elszakad élete fonala, olyan nagy a szerelem ereje, a készenlét benne akkora, hogy könyörögve kéri, a szerelemmel való találkozás, a természetfölötti szenvedély szakítsa meg életét. Jól tudja azt a lélek, hogy Isten szokása, hogy időnek előtte magával vigye azokat a lelkeket, melyeket különösképpen szeret, hiszen bennük rövid idő alatt véghez viszi a tökéletesség művét, míg mások esetében erre hosszú időre van szüksége. Ezt mondja a Bölcs is: „Istennek tetszvéen kedvessé lett, és a bűnösök közt élvén, elvitetett. Elragadtatott, hogy a gonoszság el ne változtassa értelmét, vagy hogy a tettetés meg ne csalja az ő lelkét. Rövid időn vége levén, sok időt töltött be, mert kedves volt Istennek az ő lelke, azért sietett őt kivinni a gonoszság közül”... (Bölcs 4,10-14).

Összefoglalva az egész szakaszt így értelmezhetnénk: „Ó, Szentlélek lángja, milyen gyöngéden és bensőségesen járod át lelkem egészét és égeted dicsőséges lángoddal. Mivel olyan jóságos vagy és hajlasz arra, hogy örök élet révén átadd nekem magadat, hallgasd meg könyörgésemet! Füleidhez eddig nem jutottak el

könyörgéseim, mikor a szerelem vágya és gyötrelme átjárt, érzékeim és lelkem hiába nyögtek, gyöngeségem tisztátalanságom és szeretetem elégtelensége miatt. Eddig hiába kértelek, hogy meghalnom engedj és végy magadhoz, epekedve vágyott utánad a lelkem, a bennem égő türelmetlen szeretet nem hagyott megbékélni azzal a gondolattal, hogy tovább éljek, ámbár te úgy akartad. Nem volt elég a szeretetem eddigi buzdulása, hiszen nem volt elég ahhoz, hogy véget vessen életemnek, de szeretetem immár megerősödött. Érzékelésem és szellemem immár nem alél el tőled, hanem erőre kap, „szívem és testem ujjonganak az élő Isten felé” (Zsolt 84,3), és összes részeim megindulnak velük. Azt kérem, amit te akarsz, hogy kérjem. Amit nem akarsz te, azt nem kívánom, kívánni sem tudom. Szemeid előtt már értékesebbek és becseesebbek kéréseim, mivelhogy tőled származnak, te vezetsz rájuk engem. A Szentlélekben élvezettel és gyönyörűséggel kérem: „A te orcádtól jöjjön ki ítéletem” (Zsolt 17,2). Midőn mérlegre teszed és meghallgatod e kérést, szakítsd el a földi élet gyöngye hártáját, ne hagyj, hogy kitarson addig, amíg a kor, évek természetes módon vágják ketté, engedd, hogy ettől a pillanattól teljes és kielégített szeretettel szerethesselek, a lelkem vég és határ nélkül erre vágyik.

**Ó, seb, gyönyörbe forgatsz!
Égetés édessége!
Ó, puha kéz! Ó, érintés, te kedves!
Örök életről hírt adsz,
kárpótolsz mindenért, te!
Megölsz, s halállal új életre keltesz.**

Ebben a versszakban a lélek azt fejtegeti, hogy a három személy: az Atya, a Fiú és a Szentlélek hozza benne létre az egyesülés isteni művét. A kéz, az égetés és az érintés lényegében ugyanarra a dologra vonatkozik. Három külön szóval azért illeti őket, mert ezzel az általuk kifejtett hatást különbözteti meg. Az égetés a Szentlélek, a kéz az Atya, az érintés a Fiú. A lélek az Atyát, a Fiút és a Szentlelket dicsőíti hálát adván a három nagy kegyelemért, azokért a javakért, mellyel elárasztják, amikor halálát életté változtatják és őt önmagukká hasonlítják. A Szentléleknek az édes sebet, azaz az égetést köszöni meg, a Fiúnak az örök élet ízét, a gyöngéd érintést; az Atyának azt, hogy önmagához hasonította nyájas kezével, s ezzel minden szenvedésért bőségesen kárpótolta. Bár néven itt hármat nevez, mert három különböző hatásról van szó, eggyel társalog, mondván: *megölsz, halállal új életre keltesz*. Hárman egyet cselekszenek, tehát joggal tulajdonít egynek és egyúttal mindhármuknak mindent.

Égetés édessége!

Az égés — égetés —, ahogyan azt előzőleg mondtuk, maga a Szentlélek. Mózes Ötödik Könyvében azt mondja: „az Úr a te Istened emésztő tűz, féltőn szerető Isten ő.” (4,24).

Annál jobban gyógyít, minél inkább sebez. Annál jobban érzi magát a lélek, minél inkább megsebeztek.

Ó seb, gyönyörbe forgatsz!

Az őt égető sebhez intézi a lélek a szavait. Mivel édes volt az égetés, a seb is hozzá hasonlatos. Az édes égetésből kedves seb keletkezik. A szerelem okozta égési sebet, a szerelem égetésével lehet csak gyógyítani; annál hamarabb és tartósabban gyógyul, minél erősebben sebeződik. A lélek szellemi úton történő megsebzése igen emelkedett állapotot válthat ki. Megesik, hogy az Isten szeretetében lángoló lélek, egy Szeráfot pillant meg, aki nyilával és előreszegzett, a szerelem tüzétől fehéren izzó dárdájával döfi át a lelket, mely izzó parázként vagy lánggal lobogva ég, és megégeti őt hatalmasan. Ilyenkor fellobog és magasra tör a lélekben a láng, akár a tüzes kemencében vagy kovácsműhely kohójában ha felszakítják a parazsat. A tüzes dárda döfésére a lelket kimondhatatlan gyönyörűség járja át. Édes elragadtatásba esik a Szeráf mozgására, érezve annak heves felbuzdulását, lángol és olvadozik a szeretettől, érzi a gyöngéd sebzést, a szerelem fűvének csillapítását, mellyel a dárda be van erősen kenve, szellemének állagában, akárha lelkének szívét járná valami át, heves szúrást érez.

A seb legbensőbb pontján, a szellem szívének közepén a legnagyobb gyönyört érzi. Ki is tudná szavakba önteni mindezt? Úgy érzi a lélek, mintha egy kicsiny, de nagyon erős és égető mustármag gyújtana bensejében heves, és eleven szerelmi lángot. Ez a lángolás az égő pontból és fű állagából és erejéből keletkezik, szétárad jótékonyan a lélek szellemi és állagi ereiben, azoknak a tehetsége és ereje aránya szerint. Az egyre nagyobb hőben a szeretet olyan tökéletes lesz, hogy valósággal előnti a szerelem lángoló tengereként a lélek alsó és felső régióit és betölt mindent. Mintha a mindenség a szeretet egyetlen hatalmas óceánja volna, melybe elmerülve nem látja határát sem végét, és ő maga volna mindennek közepe. A lélek gyönyöre leírhatatlan ilyenkor, ráébred, mennyire találóan hasonlítja a mennyországot az evangélium a mustármaghoz, mely a bensejében lévő forráság következtében magas fává növekszik (Mt 13,31).

Az Istenben megtisztult és megerősödött lelkek számára ami romlandó, és testüknek kint és fájdalmat okoz, erős és egészséges szellemük számára édes és élvezetes. A fájdalommal együtt növekvő gyönyör csodáját kínjai során Jób is észlelte, mondván: „És ismételve csodálatosan gyötresz engem.” (10,16).

A szeretet égési sebet mással nem lehet gyógyítani, csak a sebet ejtő újabb égetéssel. Annál jobban gyógyít, minél inkább sebez. A lélek gyönyöre annál nagyobb, minél tovább érintgeti a sebet, ahogy a jó orvos, amikor a kezeléssel enyhíti a kint. Ezért mondja a lélek gyönyörködtetőnek a sebet.

Ó, puha kéz! Ó, érintés te kedves!

Ez a kéz, ahogyan mondtuk, a jóságos és mindenható Atya. E kezét gyöngédnek nevezi, mert azt fejezi ki ezzel, hogy: gyöngéd vagy lelkemmel szemben! Milyen gyöngéden illetsz, pedig ha akarnád, súlyod alatt elsüllyedne a világ! „Hiszen szemed pillantásától megrendül a föld.” (Zsolt 103,32). „A népek le-rognak és elalélnek, a hegyek porrá omlanak” (Hab 3,6).

Örök életről hírt adsz,

Isten minden adományát megízleli a lélek ebben az állapotban, erejét, bölcsességét, szeretetét, szépségét, kegyelmét és jóságát stb. Isten mindezek együtt. Isten egyetlen érintése ezek íze. Istenben a lélek tehetsége és állaga szerint gyö-

nyörét leli. A Szentlélek kenete a testet is bevonja, az egész érzéki rész élvezetét leli ebben, a tagok, a csontok, a velő, nem a szokásos módon, hanem a nagy gyönyörűség és dicsőség érzetével; a láb, a kéz utolsó íze is élvezi Istent. A test a lélek dicsőségét érzi, Istent dicsóíti, csontjai megszólalnak, ahogyan Dávid mondja: „Összes csontjaim mondani fogják: Uram, ki hasonló hozzád?” (Zsolt 34,10) Mivel a szavak mindezt nem tudják visszaadni, legyen elég csak annyit szólni, hogy benne az örök élet íze van.

Kárpótolsz mindenért, te

Úgy érzi a lélek, hogy az eddig elszenvedett kínokért elnyerte jutalmát, és az örök élet ízét érezheti.

Akiket az Úr el akar juttatni erre a fokra, azoknak háromféle kínon kell átmenniük, ezek: a szenvedések, a csüggedés, a világ fenyegetései és kísértései. Ez utóbbi az érzéki részben többféle formában jelenik meg, úgymint kísértések, szárazságok és letörttség. A szellemi részben gyötrelmek, elborulások, szorongás, elhagyatottság jelenik meg és kísértés. Az első versszak negyedik sorát magyarázva említettem, hogy a szellemi és érzéki rész ilyen módon tisztul meg.

Érdemes elmondani még, hogy miért olyan kicsiny azoknak a száma, akik az Istennel való egyesülés ilyen magas fokára jutnak. Nem mintha Isten inkább így akarná, hiszen mindenkit tökéletesnek akarna látni, hanem azért, mert kevés választott edény képes a nagy és magasztos megmunkálás elviselésére.

Megölsz, s halállal új életre keltesz.

A halál nem más, mint az élet megszűnése; ha megjön az élet, a halál távozik. Szellemi értelemben kétféle életet élhetünk, először is a megboldogultakét, akik Isten látására eljutottak és ez csak a testi és természetes úton bekövetkező halál útján érhető el. Szent Pál így beszél erről: „Mert tudjuk, ha e mi földi sátorházunk elbomol, épületünk van Istentől, nem kézzel csinált, örökké való házunk a mennyben” (2Kor 5,1). Másodszor a teljességben való lelki életet, Isten birtoklását a lelki egyesülés által. Ez utóbbi az összes rossz szokás, és hajlamok, az emberi természet teljes tagadásával érhető el. Míg ezt meg nem valósítja az ember, nem juthat el a lélekszerinti élet teljességére: az Istennel való egyesülésre. Erről az Apostol a következőképpen szól: „Mert ha test szerint éltek, meghaltok: de ha a test cselekedeteit a lélekkel megöldöklitek, éltek.” (Róm 8,13).

Mindebből láthatjuk, hogy amit a lélek halálnak nevez, az a régi ember. Tehetségei az emlékezet, az értelem és az akarat használata, a világ dolgaiban való elmerülés, az azokkal való foglalkozás, a teremtmények iránti vonzalom, a bennük talált gyönyörűség. Ha nem hal meg a régi ember bennünk, nem élhetünk tökéletesen. Az apostol így figyelmeztet minket: „Hogy levetteztétek ama régi élet szerint való ó embert, mely meg van romolva a csalárdság kívánságai miatt: Megújultatok pedig a ti elméteknek lelke szerint. És felöltöztétek amaz új embert, mely Isten szerint teremtett igazságban és valóságos szentségben.” (Ef 4,22-24).

**Örökkön égő mécses,
Érzékeim homályos
üregeit világod beragyogja,**

mi vak volt, íme, fényes
tökéletes, világos,
melegét, fényét Kedvesének adja.

Ebben a versszakban a lélek Kedvesének a Vele történő egyesülés során nyert nagy kegyelmeket magasztalván elősorolja. Elmondja, hogy Óróa fontos és alapos ismereteket szerzett és ezek mind szerelméről beszélnek. Szeretet és világosság árasztja el képességeit és érzékeit, melyek egyesülésüket megelőzően pedig sötétnek és vaknak bizonyultak. Már megvilágosodva és a szeretet melegétől átjárva, fényt és meleget árasztanak az őket megvilágosító és szeretetre gyűjtő Völegényre.

Örökkön égő mécses,

Belátja, hogy mennyire igaz, amit az Énekek Énekében a menyasszony mond, hogy *a szeretet lángjai tűznek lángjai* (8,6).

Érzékeim homályos üregeit

Ezek az üregek a lélek tehetségei: az emlékezet, az értelem és az akarat. Mélyek, mert nagy adományok befogadására alkalmasak, ugyanis nem kevesebb, mint a végtelen fér beléjük. Hogy mekkora kint okoz számukra, ha üresek, leginkább akkor értjük meg, ha azt az élvezetet és gyönyört, amit Isten befogadása jelent számukra, felfogjuk. A tehetség befogadó barlangja mindaddig nem érzi azt a kínzó ürességet, ameddig meg nem szabadult, meg nem tisztult véglegesen a teremtmények iránti vonzalomtól. Az első üreg az értelem ürege, mely Istent szomjazza. Ha már megtisztult mindentől, olyan kínzó ez az érzés, hogy Dávid a szarvas szomjúságához hasonlítja, mondván: „Mint a szarvas kívánczik a folyóvizekre, úgy kívánczik az én lelkem hozzád, óh, Isten” (Zsolt 42,2). Az értelem szomját oltó isteni bölcsesség folyóvizeire szomjazik a lélek.

A második üreg az akaraté, mely az Isten utáni éhséget jelzi. Olyan éhséget érez a lélek, hogy csaknem belehal. Dávid így szól erről: „Kívánczik, sőt emésződik lelkem az Úrnak tornácai után” (Zsolt 84,3).

A harmadik üreg az emlékezeté. Sóvárog és eped a lélek Isten birtoklására. Jeremiás így beszél erről: „Vissza-visszaemlékezik és megalázódik bennem az én lelkem.” (Siral 3,20)

De bocsásson meg az Úr, ha megkérdem, és Szent Gergelyt idézem, aki szintén a szent János evangéliumához írott magyarázatban megkérdi, miért kívánczik a lélek Isten után akkor is, amikor Istent bírja már: „Miért eped azután, ami már az övé?” (Hom 30 in Ev.)

Nagy különbség van Isten kegyelmi úton történő birtoklása és az egyesülés útján való birtoklása között. Az első kölcsönös szeretet, a második a teljes odaadást jelenti. A különbség akkora, amekkora az eljegyzés és a házasság között fennáll. Az első esetben a kölcsönös igen van meg, egyet akarnak mind a ketten, a völegény ajándékai vannak jelen, ékszerek és a menyasszonyi ruha; a második esetben a kettőjük közössége és egyesülése következik el. A lelki eljegyzés a tökéletesség magas foka tehát a lélek és az Ige között, de nem fogható mégsem a házassághoz. A házasságkötésre akkor kész a lélek, ha a teremtményekhez való vonzalmától teljesen megtisztult már, ahhoz azonban, hogy a házasság magasztos állapotára eljusson, másképpen kell felkészülnie.

A házasságkötést megelőző eljegyzési időszakban az Istennel való egyesülést előkészítő magasztos keneteket alkalmaz a Szentlélek. A lélek üregeinek epekedése ilyenkor igen erős és gyöngéd.

A lelkiatya, aki az ilyen állapotban lévő lelkeket gondozza, vegye fontolóra, soha ne feledje, hogy a dolgok mozgatója nem ő, hanem a lelken szüntelen űrködő Szentlélek, hogy ő pusztá eszköz, hogy annak a tökéletességben, a hit, és Isten törvényének útján való haladását elősegítse. Ne arra törekedjék, hogy az ő felfogásához és elveihez alkalmazkodjanak ezek a lelkek, tűnődjön el azon, vajon számára valóban ismerős-e az út, amelyen Isten a lelkeket vezet, s ha nem, bízza a haladást rájuk, meg ne zavarja őket. A lelkiatya gyakran maga sem érti a nyugodt és magányosan szemlélődő lelkeket, mert ő maga nem jutott el erre a fokra, és nem tudja, mit jelent a bölcsekedés köréből kilépni.

Ne aggódjon amiatt, ha ezek a lelkek mitsem tesznek, mert a lélek ilyenkor már tényleg nem tesz semmit, Isten működik benne. Vezetőjük inkább azon fáradozzon, hogy felszabadítsa a lelket, magányra, és tétlenségre vezesse, azaz hogy semmihez ne kötődjön, legyen üres, forduljon el minden teremtménytől, kerüljön a szellemi szegénység állapotába. Egyenesen az Atya tanácsára kell a léleknek így cselekednie, hiszen ő ezt mondta: „Aki nem mond le minden tulajdonáról, nem lehet az én tanítványom.” Ezt nem pusztán a testi, anyagi javakról történő lemondásra kell vonatkoztatnunk, hanem a szellemi javakról történő lemondásra is, akik eszerint élnek, azokra mondja Máté: „Boldogok a lelki szegények” (5,3). Ha ilyen módon megszabadult tehát a lélek mindenétől, megtett mindent, amit megtehetett, és akkor lehetetlen, hogy Isten meg ne tegye a magáét, és ne közölje magát vele.

Napként helyezkedik el Isten a lelkek fölött, hogy magát velük közölje. A lelkek gondozói elégedjenek meg azzal, hogy felkészítik azokat az evangéliumi tökéletesség értelmében, azaz követeljük meg a szellem lemeztelenítését és kiürítését, de ne törekedjenek építésre, ez a világosság Atyjának munkája lesz, Tőle származik minden adomány és tökély. „Ha az Úr nem építi a házat, hiába dolgoznak azon annak építői” (Zsolt 127,1).

A természetfölötti adományokat, azoknak működését, milyenségét sem a lélek, sem a lelkiatyák nem érthetik.

Ellene vethetné bárki ennek, hogy ha az értelem nem ért világosan, télen marad az akarat és nem szeret majd. Isten egyetlen cselekedettel fényt és szeretetet közöl a lélekkel, ez a természetfeletti szeretet-tudás, a melengető fény: melengető, mert szerelmet ébreszt. Az értelem számára azonban homályos és sötét mindez. A szemlélődés során nyert tudásból fakadó ismeret ez, mely szent Dénes szerint a sötétség sugara az értelem számára.

Gyakran megtörténik ily módon, hogy az akarat lángra lobban, elérzékenyül, szerelmet érez, jóllehet nem ért, nem tud semmi többet, mint annekelötte. Isten rendez el benne ilyenkor a szeretetet a Menyasszony szavai szerint: „Bevis engem a borozó házba és zászló felettem a szerelme” (Én 2,4).

A lelkiatyák gyakran nem értik azokat, akik nyugodt és magányos szemlélődésbe merülve haladnak, mert ők maguk sosem jutottak el erre a fokra, és nem tudják, mi is az, ha valaki az elmélkedő bölcsekedésből kilép. Az ilyen lélek szent tétlenségét, békés és nyugodt összhangját szeretné megőrizni és ebben nincsen helye az érzéki élvezeteknek. Az érzéki rész nyugalmára, alváásra vagy éppen eszméletvesztésére vonatkozóan igen fontos és világos utalást találhatunk az Énekek Énekében: „Kényszerítetek titeket, Jeruzsálemnek leányai, a vadkecs-

kékre és a mezőnek szarvasira, fel ne költsétek és fel ne serkentsétek a szerelmet, valamíg ő akarja." (3,5).

Megesik néha, hogy Isten az egyes lelkeket szent kenetével bekenve arra a nemes vágyra és elhatározásra indítja, hogy elhagyják addigi világukat, életüket és életmódjukat megváltoztassák, Isten szolgálatának szenteljék magukat, megvessék a földi javakat. A lelkiatyák mindezt nemegyszer megpróbálják kiverni a fejükből. Ennek a magyarázata az lehet, hogy nincsen bennük a kellő vallásos gondolkodás, világiasan ítélnék, Krisztustól keveset tanultak, az élet szűk kapuján nem mennek be, és másokat nem hagynak bemenni. Ilyen értelemben vak a lelkek gondozója, ha a lélek és a Szentlélek útját megpróbálja elállni.

A második vak, az ördög, aki a szemlélődő lelket megzavarhatja, mert maga vak, szeretné, ha az lenne, a lélek is az maradna.

A harmadik vak maga a lélek. Ahogyan az előbb mondtam zavartságában nem érti önmagát, és csak kárára van önnönmagának. Mivel csak érzékei, gondolatai segítségével képes cselekedni; Isten viszont ürességbe és magányba helyezi, képességei révén immár semmire sem jut, hiába igyekszik. Megcsömörlik tehát, lelki szárazságba esik, hiába élvezte eddig az Isten ajándékozta szellemi csönd és béke tétlenségét.

Térjünk most vissza a lélek képességeinek mély üregeihez, melyekről már előljáróban elmondtuk, hogy igen erősen szenvednek Isten keneteitől, melyekkel azokat az egyesülésre előkészíti. E gyöngéd és finom kenetek mélyen behatolnak a lélekbe, illatossá teszik, előkészítik a kimondhatatlan vágytól, ürességtől epekedő barlangokat. Amekkora volt e barlangok szomjúsága és éhsége, kielégülésük, jóllakottságuk és élvezetük épp akkora lesz.

Mi vak volt, íme fényes

Vak volt ugyanis a lélek, mielőtt Isten bevilágította, fényessé tette volna. A szem kétféle okból nem lát: vagy azért, mert sötétben van, vagy azért, mert vak. Isten a lélek fénye és tárgya. Ha Ő nem fényeskedik neki, sötétben marad, látása hiába éles. A bűn állapotában, vagy ha figyelmét másra irányítja a lélek, vaknak nevezhető, ha rásütne is Isten fénye, vaksága miatt nem lát.

Vak volt a lélek, mert más dolgokban is élvezetet talált. Az ész szerinti, felsőbb érzékelés vakságát az érzéki vágy okozza, hályogként, ködként vonja be az értelem szemét és megakadályozza ezzel annak látóképességét. Isten gazdagságának és szépségének nagyszerűségét ez a hályog elhomályosította.

A lélek érzékelőképessége, mely az isteni fény híján homályba borult, vágyában és vonzalmaiban vak volt, mély üregeivel együtt immár fennen ragyog az Istennel való egyesülés dicsfényében, a tehetségek üregei maguk is fényt hintenek szét.

Tökéletes, világos, melegét, fényét Kedvesének adja.

A lélekben égő lámpák csodálatos fényébe merülve ezek az üregek nemcsak hogy teljes egészében átadják magukat Istennek, de Istenre ragyogtatják e fény-sugarakat.

Különös, azaz minden közönséges gondolkodástól, szokásos túlzástól, módtól, viselkedéstől elütő ez a fény. Az Isten nagyságában megismert tökéletessége

eggyé válva, tökéletes fényt áraszt, a szeretet melegét hinti szét a lélek. Istennel egyesülve, a részesedés értelmében Istenné válik maga is, ha nem is oly tökéletesen, mint a túlvilági életben majd, csak mintegy Isten árnyékává válva. Ilyen értelemben, mivel ezzel az állagi átalakulással Isten árnyékává lett, Istenben Istenért teszi, amit Ő önmagáért a lélekben véghezvisz. Ilyen módon Isten és a lélek működése egy. Ha Isten szabad és kegyes akaratlanul önmagát neki átadja, ő is szabadon és teljesen, az Istennel való egyesülés foka szerint, Istenben Istennek magát valóságos és tökéletes ajándékként Istenként adja. Ilyenkor tapasztalja csak igazán a lélek, hogy Isten öröklés révén az övé, jogos tulajdona, hiszen Isten fogadott gyermeke ő. Önként visszaadja most mindazt, amit Istentől kapott, visszafizeti Istennek minden tartozását.

Nagy elégtételére szolgál a léleknek, hogy önmagánál többet ad Istennek: nagylelkűen, mintegy sajátját, Istent ajándékozza Istennek, ugyanazzal az isteni fényvel és meleggel, amelyet ő kapott. Ez a másvilágon a dicsőség fénye, a földön pedig a megvilágosodott hit révén történik.

**Mellemben lakva titkon
ébredsz lágy fuvalommal,
eszméltetsz nyugalomra, szerelemre.
Lélegzeted beszívom,
eltöltesz javaiddal.
Ilyen gyöngéden ejtesz szerelembel!**

Szerelemmel fordul a lélek Vőlegényéhez. Neki tulajdonítja, neki köszöni azt a két csodálatos dolgot, amelyet az ölelésével benne létrehoz. Az első a szelídség és szeretet kiváltotta Istenre történő emlékezés. A második Isten megjelenése a lélekben, fuvallatának belélegzése által, mely Isten javaiban és dicsőségében való részesedést is jelenti. Ertelmez vele a lélek, édes és gyöngéd szerelem önti el.

Akárha ezt mondaná: Milyen gyöngéden, mennyi szerelemmel emlékeztetsz, isteni Ige, én Vőlegényem, lelkem közepén és mélyén, lelkem tiszta benső állagában, ahol annak Uraként titokban és hallgatva lakozol, akárha saját házában, saját ágyában, akárha az én ölemben velem bensőleg és szorosan egygyévalva velem egyesülnél. Akárha álomból ébredve mély lélegzetet véve így sóhajt; így ébred a lélek:

**Mellemben lakva titkon
ébredsz lágy fuvalommal,**

Az emlékezés mozdulatát az isteni Ige a lélek állagában végzi el, olyan nagy, az Úrhoz méltó, dicsőséges és bensőségesen gyöngéd mozdulat ez, hogy a lélek úgy érzi, hogy a világ minden virága, fűszeres füve, balsama benne nyílik és hinti illatát, hogy minden ország és birodalom, az ég minden erői és hatalma benne mozdul meg. Mi több: érzi, hogy az összes teremtmény azoknak minden ereje, állaga, tökéletessége, szépsége benne felragyog és vele együtt végzi ezt a mozdulatot, valamennyien együtt és egyszerre.

Valóban csodálatos, hogy bár Isten mozdulatlan, mozdulatát érzi mégis a lélek. Isten ugyanis fölébreszti és mozgásba hozza e lelket, hogy megpillantsa a természetfölötti látványt. A lélek új világra ébred: feltáru előtte a dolgok és teremtmények isteni élete, lényé és összhangja, azok Istenben való mozgása.

Álmából a lélek a maga erejéből sosem tudott volna felébredni. Egyedül Isten képes arra, hogy fölnyissa szemét. Igen találóan Isten ébredésének nevezi azt, hogy bensejében Istenre ébredt. Ébressz fel, világosíts meg, Uram, minket, hogy megismerjük és megszeressük a számunkra rendelt javakat, és hogy megértsük, azért mozdulsz meg bennünk, hogy kegyelmeddel elhalmozz, hogy megemlékezz rólunk!

Teljesen kifejezhetetlen, mit ismer meg, mit érez a lélek Isten fenségének megpillantásakor. Ez a közlés a lélek állagában történik, annak szívében. Isten számba nem vehető érényeinek ezernyi és ezernyi hangja végtelen erővel zúg fel a lélek mélyén. A lélek ott állva előtte, rettenetes komolysággal szerveződik meg, mint a zászlós tábor (Én 6,7) és magára ölti minden teremtmény kedvességét és szépségét.

De hogyan képes elviselni a gyöngé testben rejtőző lélek az ilyen közlést? Nincs ember, nincs erő, mely meg ne semmisülne tőle! A trónján ülő, arannyal és drágakövekkel elborított Ahasvérus királyt megpillantva Eszter királynő annyira megrémült, hogy menten elájult. Ő maga mondta, hogy olyan volt, mintha angyalt látott volna, arcának szépsége és a pompa annyira megijesztette, hogy elvesztette az eszméletét. A lélek pedig nemhogy el nem ájul, erőre és hatalomra kap megpillantván Istent!

Két okból nem semmisül meg, nem remeg a lélek Isten hatalmas és dicsőséges ébredésétől. Az egyik az, hogy eljutott már a tökéletességnek arra a fokára, amikor az alsó rész tökéletesen megtisztult és a szellemi résszel összhangba került, nem érzi többé azt a megsemmisítő, gyötrelmes érzést, amit a szellemi közlések alkalmával az érzéki rész érezni szokott. A másik ok pedig az, amire a verssor is utal, hogy *nyugalomra és szerelemre* ébreszti Isten. Mivel nagyságát és dicsőségét azért mutatja meg a léleknek, hogy naggyá és boldoggá tegye, ügyel arra, hogy kárt ne okozzon benne. Esetünkben az égi király az első pillanattól fogva barátságot mutat, akárha egyenlő lehetne a lélekkel a testvére lenne.

Isten titkon minden lélekben ott lakik, annak mélyeiben rejtőzik, ha nem így volna ugyanis, nem élhetnénk tovább. De otlakása lelkenként más és más. Van ahol egymaga lakik, míg van ahol mással együtt; van akikben szívesen, van akikben nem szívesen időzik; az egyik akárha a saját háza volna: parancsol és rendelkezik benne, a másikban idegen marad az idegen házban, parancsolni, cselekedni nem hagyják.

Ó, mennyire boldog az a lélek, akinél ott pihen, mellében nyugszik Isten! Mennyire fontos, hogy mindentől távol tartsa magát, ügyes-bajos dolgaitól fússon, mérhetetlen nyugalomban éljen, Vőlegényét öléből egyetlen moccanás vagy nesz fel ne zavarja, meg ne riassa!

A tökéletes lélekben a Vőlegény mindent tökéletes módon visz végbe.

**Lélegzeted beszívom,
eltöltesz javaiddal.
Ilyen gyöngéden ejtesz szerelembe!**

Isten lehelleteről nem szeretnék beszélni, nem is teszem, hiszen a szavak visszaadni úgysem tudnák, mi is az valójában. Az Istenség magas fogalmát érteti meg a lélekkel az isteni lehellet. Isten megértését és megismerését a Szentlélek ihlető lehellete kíséri. A Szentlélek mélységesen önmagába meríti a lelket, Isten fényével és gyöngédségével, az Istenben tapasztaltaknak megfelelő mér-

tékben. Mivel jósággal és dicsőséggel teljes ez a lehellet, jósággal és dicsőséggel tölti meg a lelket. Onmaga iránt Isten mélységeiben minden fogalmat, képzeletet meghaladó módon ébreszt szerelmet. Istennek legyen hála és dicsőség mind-örökkön-örökké,
Amen.

Szerelem élő lángja

*Szerelem élő lángja,
lelkem legközepében
milyen vigyázva, mily szelíden sebzél!
Nem fáj sebed marása,
fejezd be hát egészen,
találkozásunk hártóját szakítsd el!*

*Ó, seb gyönyörbe forgatsz!
Égetés édessége!
Ó, puha kéz! ó, érintés, te kedves!
Örök életről hírt adsz,
kárpótolsz mindenért te!
Megölsz, s halállal új életre keltesz.*

*Örökkön égő mécses,
érzékeim homályos
üregeit világod beragyogja,
mi vak volt, íme fényes,
tökéletes, világos,
melegét, fényét Kedvesének adja.*

*Mellemben lakva titkon
ébredsz lágy fuvalommal,
eszméltetsz nyugalomra, szerelemre.
Lélekzeted beszívom,
eltöltesz javaiddal.
Ilyen gyöngéden ejtesz szerelembel!*

Takács Zsuzsa fordítása